

УДК 378:37.011.3-051:316.77(045)
DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-191-194

Фенцик Оксана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх педагогів, які досконало володіють мистецтвом слова, мають сформовану комунікативну культуру. У публікації уточнено сутність поняття «комунікативна культура педагога», під якою розуміємо інтегративне утворення особистості, яке охоплює сукупність знань про механізми комунікативної взаємодії, комунікативно-мовленнєві уміння, особистісні комунікативні якості, набутий практичний досвід комунікативної діяльності, що дозволяє створити продуктивний комунікативно-освітній простір, сприятливий психологічний клімат, взаємну активність в інформаційному обміні, відкритість і конгруентність, готовність до педагогічної міжособистісної партнерської взаємодії, основними засадами якої є толерантність, взаємоповага, підтримка, емпатійність. Також окреслено напрями та шляхи формування комунікативної культури майбутніх педагогів.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні педагоги, комунікативна культура, формування комунікативної культури, напрями та шляхи формування комунікативної культури.

Постановка проблеми. Сучасний етап удосконалення системи освіти перебуває у стані пошуку і змін, спричинених упровадженням нової стратегії освіти, реалізація якої можлива лише за умови створення комфортного освітнього середовища, упровадження ефективних освітніх інновацій. Це, безперечно, активізує проблему підготовки педагогічних кадрів нової генерації з високим професійним і загальнокультурним рівнем.

У зв'язку із зростанням вимог до професійної підготовки сучасного педагога питання професійно-комунікативної компетентності набуває особливого значення, оскільки від сформованості комунікативної як складової загальної педагогічної культури, залежить ефективність навчання, виховання та розвитку особистості. Саме тому проблема професійної підготовки майбутніх учителів з високим рівнем комунікативної культури особливої актуальності як у теоретичному, так і в прикладному аспектах.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Слід зазначити, що різні аспекти проблеми культури спілкування та процесу її формування розглядали філософи та культурологи (Г.Арсентьєва, В.Афанасьєв, Д.Дубровський, М.Каган та інші), психологи (А.Коваленко, А.Деркач, О.Леонтьєв, М.Філоненко, Т.Щербан та інші), педагоги (В.Кан-Калик, Н.Бутенко, Н.Волкова, Л.Савенкова та інші), лінгвісти та лінгводидакти (Н.Бабич, А.Коваль, Л.Мацько, Л.Паламар, М.Пентилюк, Г.Сагач та ін.).

Так, чимало наукових досліджень присвячені проблемі спілкування: педагогічні засади формування особистісно зорієнтованого спілкування майбутніх учителів (М.Богданова); формування культури педагогічного спілкування у студентів гуманітарно-педагогічного коледжу (Н.Дусь); формування культури ділового спілкування майбутніх соціальних педагогів у фаховій підготовці (Г.Зеркаліна); формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя (І.Когут); формування у майбутніх учителів культури педагогічного спілкування (І.Комарова); теоретико-методичні основи підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування (Л.Савенкова); підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спілкування учнів у процесі розвиваючих ігор (Л.Філатова); розвиток мовленнєвої культури майбутніх учителів початкових класів (В.Усатий) та ін. Проте, попри значну зацікавленість сучасних дослідників проблемою педагогічного спілкування, проведене спостереження, опитування майбутніх педагогів дозволило зробити висновки про існування комунікативних проблем, зокрема: низький рівень сформованості мовленнєво-комунікативних умінь, невміння обирати оптимальний стиль спілкування, комунікативно регулювати емоційну напруженість тощо. Виявили, що лише у 13,2 % випускників педагогічних закладів вищої освіти рівень комунікативної культури можна вважати високим.

Отже, на сьогодні ще й досі подолання потребують

суперечності між вимогами українського суспільства до якості професійної підготовки Нової української школи і недостатнім рівнем готовності майбутніх педагогів створити продуктивний комунікативно-освітній простір, сприятливий психологічний клімат, взаємну активність в інформаційному обміні, відкритість і конгруентність, готовність до педагогічної міжособистісної взаємодії, основними засадами якої є толерантність, взаємоповага, підтримка, емпатійність, взаєморозуміння. Таким чином, теоретичний та емпіричний аналіз проблеми комунікативної культури педагогів, їх комунікативних якостей дозволив зробити висновки про те, що порушена проблема ще потребує вирішення.

Мета статті: висвітлення сутності комунікативної культури педагога та з'ясування особливості її формування в умовах професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Результати дослідження. Очевидним є те, що у процесі міжособистісної взаємодії учасників освітнього процесу особливої шкоди завдає низький рівень комунікативної культури педагога. Адже комунікативна як складова педагогічної культури є результатом емоційного і пізнавального впливу, шляхом до взаєморозуміння і продуктивної освітньої діяльності. Крім того, є найважливішою умовою створення сприятливого психологічного клімату і емоційного контакту з учасниками освітнього процесу, умовою емоційно-вольового, інтелектуального, психічного і соціального розвитку особистості. Саме тому формування комунікативної культури педагога є важливим аспектом його професійного становлення, самовиховання й саморозвитку.

Логіка дослідження зумовлює розглянути поняття комунікативна культура педагога. Зокрема, поняття «культура» у сучасній науці може трактуватися як: сукупність матеріальних і духовних цінностей; як спосіб людської діяльності; як процес творчої самореалізації особистості; як сукупність, норма, система. У нашому дослідженні *культуру* будемо розглядати як спосіб діяльності педагога, яка визначає результати навчання, виховання та розвитку особистості. На нашу думку, терміни *культура* і *комунікація* корелюють між собою. Адже культура існує, розвивається, передається через комунікацію. А ефективність комунікації досягається через сформованість її культури. На це ж вказує американський лінгвіст і антрополог Е.Холл, який стверджує, що «комунікація – це культура, а культура – це комунікація» [9, с.17].

Дефінітивний аналіз понять «культура» і «комунікація» дозволив з'ясувати, що поняття «комунікативна культура» як форма діяльності виражає сутність загальної культури людини з усіма її характеристиками і проявляється у процесі комунікації.

Студіювання наукової літератури з теми дослідження дало змогу з'ясувати, що на сьогодні немає єдності у поглядах науковців щодо трактування поняття «комунікативна культура». Комунікативну культуру В.Садова трактує як динамічне особистісне утворення, що концентрує у собі мистецтво мовлення і

слухання, об'єктивного сприйняття і правильного розуміння школяра, сприяє побудові гуманних взаємовідносин і досягненню ефективної взаємодії на основі спільних інтересів [6, с.6]. За дослідженням А. Білоножко, комунікативна культура – це сукупність спеціальних комунікативних якостей особистості, здібностей, знань, умінь, навичок, завдяки яким індивід попереджує виникнення психологічних труднощів і прогнозує результативність міжособистісної та професійної взаємодії [1, с.12]. Слід зазначити, що комунікативна культура часто визначається дослідниками як сукупність норм, правил, що регулюють процес спілкування, складова педагогічної, професійної культури і/або компонент культури спілкування (А. Білоножко [1], Н. Мітрова [3], А. Мудрик [4], В. Савенкова [5] та ін.).

Як свідчить аналіз наукових досліджень [2; 7], комунікативну культуру науковці розглядають за такими напрямками:

- аксіологічний підхід, який характеризується морально-етичними цінностями, професійною установкою, на які орієнтується вчитель у професійно-педагогічній комунікації;

- особистісний підхід дозволяє розглядати комунікативні якості особистості з позиції моральності, гуманістичного й толерантного ставлення до учасників освітнього процесу, а також визначає можливості розвитку й саморозвитку особистості майбутнього педагога;

- діяльнісний підхід визначає обсяг знань про норми літературної мови, структуру та функції, принципи та етичні правила педагогічного спілкування, види й форми ефективної взаємодії та ін.; рівень сформованості комунікативних умінь зі створення ефективного комунікативно-освітнього простору на засадах гуманізації, особистісного підходу, взаємної поваги і партнерства.

Проведений аналіз дає підстави вважати комунікативну культуру як складову педагогічної культури та професійної компетентності. У нашій науковій розвідці комунікативну культуру педагога розуміємо як цілісне інтегральне динамічне утворення особистості, яке охоплює сукупність знань про механізми комунікативної взаємодії, комунікативно-мовленнєві уміння, особистісні комунікативні якості, набутий практичний досвід комунікативної діяльності, що дозволяє створити продуктивний комунікативно-освітній простір, сприятливий психологічний клімат, взаємну активність в інформаційному обміні, відкритість і конгруентність, готовність до педагогічної міжособистісної партнерської взаємодії, основними засадами якої є толерантність, взаємоповага, підтримка, емпатійність.

Уважаємо, що комунікативна культура як прояв внутрішньої загальної та педагогічної культури, виступає найважливішою умовою створення сприятливого психологічного клімату і емоційного контакту з учасниками освітнього процесу; умовою емоційно-вольового, інтелектуального, психічного і соціального розвитку особистості. Крім того, комунікативна культура педагога включає також прояв гуманістичної спрямованості, творчої професійної педагогічної діяльності та комунікативно-мовленнєвої майстерності в процесі організації партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу; здатність створити сприятливий психологічний клімат і емоційний контакт у процесі обміну навчальною інформацією, досвідом, думками, інтересами, почуттями між суб'єктами спілкування для досягнення очікуваного освітнього результату.

Встановлено, що у своїй структурі комунікативна культура містить як культуру говоріння, так і культуру слухання. При цьому основою культури говоріння є висока мовленнєва культура. За нашим спостереженням, як уже було зазначено у наших наукових розвідках[9], й досі більшість випускників закладів вищої освіти не вміють логічно, грамотно, змістовно, точно висловлювати власні думки, аргументовано й переконливо доводити їх. Зрозуміло, що порушення норм літературної мови, обмеженість словникового запасу не дає можливості зрозуміло й доступно висловити думку, перешкоджає налагодженню комунікації. Відтак у процесі

формування комунікативної культури необхідно спонукати майбутніх педагогів до самовдосконалення мовленнєвої культури, мовленнєвої майстерності – володіти правилами вимови, наголосу, граматики, слововживання, уміння вибрати стилістично доречний варіант тощо.

Формування комунікативної культури розуміємо як процес управління її розвитком. Це спеціально організований і цілеспрямований процес діагностики, проектування, практичної реалізації та моніторингу формування комунікативної культури як пріоритетного напрямку особистісного розвитку і професійної підготовки майбутніх працівників освіти на основі компетентісного й культурологічного підходу. Процес формування комунікативної культури педагога включає два напрями: когнітивний (знання, уявлення), поведінковий (реальна комунікативна поведінка).

Когнітивний напрям як широке поняття складається з процесу обізнаності з правилами вимови, наголосу, граматики, слововживання, а також особливостями вербальної й невербальної педагогічної комунікації.

Поведінковий напрям вказує на різні прояви комунікативної культури (здатність до партнерської міжособистісної взаємодії з учасниками освітнього процесу з позицій діалогу, співпраці і співтворчості, гнучкість поведінки, стиль спілкування в різних педагогічних ситуаціях для досягнення комунікативних цілей). Сформованість поведінкового аспекту комунікативної культури дає змогу майбутньому педагогу не тільки знати необхідні принципи, правила та прийоми взаємодії, техніки спілкування, але й творчо використовувати у власній поведінці.

Нами встановлено, що високий рівень комунікативної культури педагога характеризується мовленнєвою грамотністю і багатством, дотриманням правил мовленнєвого етикету, розвиненими педагогічними здібностями, високим рівнем емпатії й рефлексії, оволодіння системними знаннями про норми і типи педагогічної комунікації у процесі організації колективної та індивідуальної діяльності; вмінням вислуховувати, висловлювати позицію, використовуючи різні прийоми розмірковувань та аргументації; здатністю досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії, здатністю конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

3-поміж чинників, які впливають на результативність формування комунікативної культури виділяємо зміст професійної підготовки, особливості організації та реалізації освітнього процесу закладах вищої освіти. Тому, на нашу думку, у процесі професійної підготовки – формування комунікативної культури майбутніх педагогів, розвиток їх комунікативно-мовленнєвих умінь, навичок, досвіду набуття комунікативної тактики й стратегії взаємодії зі всіма суб'єктами освітнього процесу на засадах особистісно орієнтованого підходу, гуманістичної етики, толерантності – необхідно достатню увагу приділяти не лише теоретичній обізнаності з технології педагогічної комунікації, а надзвичайно важливо прагнути розвинути у них комунікативні уміння та практичні навички професійної діяльності. Адже комунікативний досвід є важливим піддунтям комунікативної культури педагогів.

З метою набуття комунікативного досвіду інформаційного обміну, сприйняття та розуміння інших учасників освітнього процесу і на цій основі вироблення конструктивної партнерської комунікативної взаємодії необхідно залучати студентів до активної комунікативно-мовленнєвої діяльності у процесі вивчення різних психолого-педагогічних дисциплін; розвивати у них внутрішні мотиви до самоаналізу, самооцінки педагогічного спілкування, спонукати майбутніх педагогів до постійного самовдосконалення й підвищення рівня комунікативної культури. Необхідною є також розробка та впровадження навчальних дисциплін, що спрямовані на комунікативну підготовку майбутніх педагогів. При цьому необхідно врахувати, що процес формування комунікативної культури потребує системної й систематичної роботи. Погоджуємось із Л. Савенковою, яка, в основі підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування, визначає такі принципи:

системності, психолого-педагогічного діагностики, оптимальності і варіантності [5, с.17].

Успішність формування комунікативної культури залежить також від раціонального застосування активних форм організації навчально-пізнавальної роботи, інтерактивних методів навчання: дискусії, ділові ігри, тренінги, моделювання комунікативно-професійних ситуацій (активне слухання, конструктивне вирішення конфлікту між керівником та педагогом тощо), вирішення комунікативних задач, де майбутні педагоги вчаться здійснювати самопрезентацію, налагоджувати комунікативний контакт; орієнтуватися в ситуації спілкування; ефективно говорити і слухати, розуміти та застосовувати як вербальні, так і невербальні засоби спілкування; створювати сприятливу для спілкування атмосферу; утримувати увагу слухачів, конструктивно вирішувати конфліктні

ситуації тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Сьогодні освітнє середовище Нової української школи - це особливий комунікаційний простір, у якому комунікативна культура, партнерська взаємодія та сприйняття в процесі інформаційного обміну займає важливу роль у всебічному та гармонійному розвитку здобувачів освіти. Тому необхідна перебудова системи підготовки професійно компетентних, комунікативно культурних майбутніх педагогів, здатних досягти очікувані педагогічні результати засобами продуктивної комунікативної взаємодії. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у представлені моделі формування комунікативної культури майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Білоножко А. В. Соціально-психологічні чинники становлення комунікативної культури майбутнього юриста в процесі професійної підготовки: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.05 / А.В. Білоножко ; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2008. – 21 с.
2. Лузянина Л.Л. Коммуникативная культура учителя и педагогические условия ее развития / Л.Л. Лузянина // Вестник Омского государственного университета – 2002. – Выпуск 3. – С. 93–96.
3. Митрова Н. О. Формирование коммуникативной культуры у студентов вуза в процессе их включения в социально ориентированную деятельность / Нелла Олеговна Митрова : автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.08; Адыгейский государственный университет. – Майкоп, 2006. – 27 с.
4. Мудрик А. В. Коммуникативная культура личности /А. В.: Мудрик// сб. науч. тр. АПН, врем. науч.-исслед. коллектив «Школа». Базовая культура личности: теоретические и методические проблемы. – Москва, 1989. – С.56-67.
5. Савенкова Л. О. Професійне спілкування майбутніх викладачів як об'єкт психолого-педагогічного управління: монографія /Л. О. Савенкова. – Київ: КНЕУ, 2005. – 212 с.
6. Садова В. В. Формування комунікативної культури вчителів початкових класів у процесі методичної роботи: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / В. В. Садова; Харків. держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2000. – 18 с.
7. Туркот Т.І. Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Туркот Т.І., Коновал О.А. – Херсон: Олді-плюс, 2017. – 466 с.
8. Фенцик О.М. Дидактичні умови формування культури педагогічного спілкування у процесі підготовки фахівців освітньої галузі / О.М. Фенцик // Інноваційна педагогіка: науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. – Одеса 2019 – Випуск 15. Том 2. – С.156-160.
9. Trager G., Hall E. Culture and Communication: A Model and an Analysis. New York. Explorations and Communication. Vol. 3. 2002. p.3-26.

References

1. Bilonozhko, A. V., 2008. *Sotsial'no-psykholohichni chynnyky stanovleniya komunikatyvnoyi kul'tury maybutn'oho yurysta v protsesi profesynoyi pidhotovky* [Socio-psychological factors of formation of communicative culture of the future lawyer in the course of vocational training]. Abstract of dissertation. Candidate of Psychological Sciences. Institute of Psychology. G.S. Kostyuk APS of Ukraine.
2. Luzyanina L.L. 2002. *Kommunikativnaya kul'tura uchytelya u pedahohycheskye uslovyia ee razvityia* [The communicative culture of the teacher and pedagogical conditions of its development]. *Bulletin of Omsk State University*, 3, pp. 93-96.
3. Mytrova, N. O. 2006. *Formyrovanye kommunykatyvnoy kul'tury u studentov vuza v protsesse ykh vkluchenyya v sotsyal'no oryentirovannuyu deyatel'nost'* [The formation of a communicative culture among university students in the process of their inclusion in socially oriented activities]. Abstract of dissertation. Candidate of Psychological Sciences. Adygea State University.
4. Mudryk, A.B., 1989. *Kommunikativnaya kul'tura lychnosti* [Communicative culture of personality]. *Mudrik*, pp. 56-67.
5. Savenkova, L. O. 2005. *Profesiyne spilkuvannya maybutnikh vykladachiv yak ob'yekt psykholoho-pedahohichnoho upravlinnya* [Professional communication of future teachers as an object of psychological and pedagogical management]. Kyiv: KNEU.
6. Sadova, V. V., 2000. *Formuvannya komunikatyvnoyi kul'tury vchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi metodychnoyi roboty* [Formation of communicative culture of elementary school teachers in the process of methodical work]. Abstract of dissertation. Candidate of Psychological Sciences. Kharkiv State Pedagogical University G.S. Skovoroda.
7. Turkot, T.I. and Konoval, O.A. 2017. *Pedahohika ta psykholohiya vyshchoyi shkoly* [Pedagogy and Psychology of Higher Education]. Kherson: Old-plus.
8. Fentsyk O.M. 2019. *Dydaktychni umovy formuvannya kul'tury pedahohichnoho spilkuvannya u protsesi pidhotovky fakhivtsiv osvith'oyi haluzi* [Didactic conditions of formation of culture of pedagogical communication in the process of training of specialists of educational branch]. *Innovative pedagogy*, 15, 2, pp. 156-160.
9. Trager, G. and Hall, E. 2002. *Culture and Communication: A Model and an Analysis*. New York. *Explorations and Communication*, 3, pp. 3-26.

Статья посвящена проблеме профессиональной подготовки будущих педагогов, которые в совершенстве владеют искусством слова, имеют хорошо сформированную коммуникативную культуру. В публикации уточнена сущность понятия «коммуникативная культура педагога», также определены направления и пути формирования коммуникативной культуры будущих педагогов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие педагоги, коммуникативная культура, формирование коммуникативной культуры, направления и пути формирования коммуникативной культуры.

The article has been devoted to the problem of vocational training of future teachers, who are proficient in the art of words, have formed communicative culture. The author believes that the issue of forming a communicative culture in the process of preparing future educators has a

particular relevance in both theoretical and practical aspects. The author has dealt with the problem of the article by studying, analyzing, comparing scientific researches, generalizing them, as well as by methods of questioning and pedagogical observation. This study has analyzed the sense of the conception of "communicative culture of a teacher", which means the integrative formation of personality, which covers the totality of knowledge about the mechanisms of communicative interaction, communicative-speaking skills, personal communicative qualities, acquired practical experience of communicative education, communicative education space, favorable psychological climate, mutual activity in information exchange, openness and congruence, readiness for pedagogical partnerships interaction, which is the main principles are tolerance, mutual respect, support, empathy. The directions and ways of forming the communicative culture of future teachers are also outlined. It has been established that in its structure communicative culture contains both a speaking culture and a listening culture. At the same time, the basis of the speaking culture is high speech culture. The process of forming of the communicative culture of the teacher involves two directions: cognitive (knowledge, imagination), behavioral (real communicative behavior).

Key words: professional training, future educators, communicative culture, formation of communicative culture, directions and ways of formation of communicative culture.

UDK 316.772.2:316.72(045)=111

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-194-196

Bretsko Iryna Ivanivna,

Ph.D. in psychology, associate professor,

Morgun Iryna Valentynivna,

senior lecturer,

Mukachevo State University, Mukachevo

THE IMPACT OF NON-VERBAL COMMUNICATION MEANS IN THE PROCESS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

The impact of non-verbal communication means in the process of intercultural communication has been examined in the article. Non-verbal communication is a system of signs used in the communication process that is different from language by means and form of detection. The aim of the article is to reveal the essence and problems of non-verbal components in intercultural communication. Accordingly, the following tasks were set: to determine the role of non-verbal means in the system of intercultural communication; to consider typologies and classifications of non-verbal means, to reveal their meanings and causes of manifestation in intercultural communication environment. The methods of analysis and generalization of literary (psychological, pedagogical, linguistic and methodological) sources, as well as the method of testing and observation have been used in the article. Scientific novelty of the study is to justify the principles of using non-verbal means of communication with regard to cultural characteristics. Recent research on this issue has been analyzed as well as the association of expressive behavior of a person with his or her individual and character traits. The importance of non-verbal communication on the example of different cultures and the reasons for their manifestation have been examined. It has been proved that the system of non-verbal means of communication is the simplest and rather effective system that eliminates unnecessary formal means and allows to achieve uniformity in communication.

Key words: non-verbal communication, non-verbal behavior, communication, intercultural communication, means of communication.

Formulation of the problem. Trying to explore as fully as possible all aspects of intercultural communication, it is impossible to overlook such important details as the non-verbal component. Non-verbal communication is a system of signs used in the communication process that is different from linguistic means and form of detection. The experience of many generations has shown that a single incomprehensible (and often simply careless) gesture can lead to both elemental hostility and serious, complex conflict. Therefore, nowadays, in an era of diplomacy and a democratic approach to all walks of life, the question of studying non-verbal components as vital to the functioning of language is urgent.

Analysis of recent research and publications. Modern science has different views on non-verbal means of communication:

- in the context of understanding the general programs and ways of human behavior (J. Hall, A. Friesen, A. Pease, J. Fast, etc.);
- formal and semantic analysis of non-verbal signs in relation to linguistic signs (T. Nikolaev, K. Scherer, I. Sharonov);
- actually linguistic, sociolinguistic, psycholinguistic and other analytical developments, aimed at recognition of verbal and non-verbal signs of psychological and emotional states, study of the national specificity of speech and non-verbal behavior. (K. Kreidlin, S. Pavlova and others).

The observations of cultural scientists, ethnologists and anthropologists are widely used to solve problems of non-verbal behavior. Recently, there has been a considerable amount of work devoted to intercultural communication, but it should be noted that the researchers take into account the mostly complex verbal aspect (Osovskaya O.), which is more structured and studied today.

The aim of the article is to reveal the essence and problems of non-verbal communication components in intercultural communication.

According to the aim, the following tasks were set: to determine the role of non-verbal means in the system of intercultural communication; to consider typologies and classifications of non-verbal means, to reveal their meanings and causes of manifestation in intercultural communication environment.

Research results. Intercultural communication is based on two types of behavior. Universal behavior, common to all cultures, is based on human biological inheritance. In addition, different ethnic groups are characterized by specific behavior (parochial behavior), which is formed under the influence of social and physical environment. Specific patterns of behavior lead to the formation of a specific culture, since culture can be defined as a "mentality" (a system of values, ideas, customs). Culture encompasses "part of nature (human communities) transformed by them" [4]. During the interaction of cultures, unintentional communication failures and even conflicts caused by differences between verbal and non-verbal codes in carriers of different cultures may occur. Such misunderstandings are related to the violation of the basic condition for successful communication: communicators must understand the message (verbal and non-verbal). The verbal components, as mentioned above, play a leading role in interpersonal communication, as they are the main carriers of message values [7]. It is only natural that this component of the communicative act is more researched. However, some researchers claim that the proportion of nonverbal cues in interpersonal communication is 60–80% [6], which proves the importance of studying elements of other semiotic systems.

There are different typologies of non-verbal communication because they are formed and perceived by different sensory systems: vision, hearing, tactile sensations, taste, smell, and also take into account the moment when communication takes place [3, 5].

First of all, consider the NVF classifications, which are based on

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>